

Bandymus surasti kokią nors tarpinę formą tarp jutiminio vaizdo ir loginio mąstymo paneigia ir atmeta šiuolaikiniai psichologijos tyrimai. Antai O. Ladorenka daro tokią išvadą: „Tarp vaizdinio ir sąvokos nėra kokios nors savarankiškos tarpinės išorinio pasaulio pažinimo formos. Tai rodo tiek antropologijos, tiek vaiko protinio vystymosi analizės duomenys. Perėjimas prie sąvokos yra laipsniškumo pertrūkis smegenų atspindimosios veiklos raidoje“².

Žinoma, tos sąvokos, kuriomis mąstymas operavo ankstyvajame savo raidos etape, buvo sąlygotos žemo tikrovės įvaldymo, menko praktinio patyrimo, todėl jos pasižymėjo vaizdingumu ir konkretumu. Žemas tikrovės praktinio įsisavinimo laipsnis sąlygojo dar ir tai, kad pasaulio reiškiniių tvarka, struktūra ir esmė buvo atskleidžiama paviršutiniškai ir ribotai: sąvokomis buvo fiksuojami paviršiuje egzistuoją ryšiai bei išorinės daiktų savybės. Tai davė pagrindą kalbėti apie ypatingos prigimties ankstyvąjį mąstymą: maginį, mistinį, vaizdinį ir kt. Niekas neabejoja, kad ankstyvosios mąstomosios veiklos rezultatai pasižymi vaizdingumu, konkretumu, keistumu ir kitomis savybėmis. Problema sudaro tik šio reiškinio priežasčių aiškinimas. Jei beveik visa nemarksistinė metodologija jų ieškojo pačiame mąstyme, jo prigimtyje, iškeldama įvairias teorijas apie pirmykščio mąstymo specifiką, tai marksistinė metodologija skatina priežasčių ieškoti praktinio tikrovės pertvarkymo pobūdyje.

Man atrodo, kad dar ir šiandien dažnai pasitaikantys požiūriai į pirmykštį mąstymą kaip į „maginį“, „mitologinį“, „vaizdinį“ ir t. t. yra grindžiami ydinga metodologija arba terminologine painiava: mąstymas, kaip tikrovės atspindėjimo įrankis, sutapatinamas su jo atspindimuoju turiniu, su atspindimosios veiklos produktais.

J. GALVYDIS

PIRMŪJŲ HOMINIDŲ VAIZDINIS MĄSTYMAS

Sąvokinio mąstymo per visą žmonijos istoriją buvimas, mano manymu, diskutuotinas; abejotina, kad patiems pirmiesiems hominidams (pavyzdžiui, Homo habilis arba archeoantropams) buvo būdingi sąvokinio mąstymo elementai. Juk sąvokinis mąstymas tikrovę atspindi tarpiskai ir, be to, labai sudėtingai. Ar negana archeoantropams jutiminio vaizdinio mąstymo? Ar negana jiems tos abstrakcijos, be kurios negali apsieiti su jutimais artimai susiję vaizdiniai?

² O. A. Ладоренко, К проблеме перехода от представления к понятию, Вестник Московского ун-та, № 6, 1964, с. 63.